

Література

1. Langenfeld H. Die Entstehung der deutschen Turnlehrerschaft / Körperlichkeit und Schulturnen im Kaiserreich. Puttys Sport-Paperback: Reihe Theorie; 2 Aufl. Wuppertal: Putty, 1985. P. 164–201.
2. Lutter K. Zur Entwicklung der Turnlehrerausbildung in Deutschland: eine strukturgeschichtlich-sozialwissenschaftliche Untersuchung von den Anfängen bis zum 1. Weltkrieg. Diss. Lutter K. Bayreuth, Univ., 1996. 395 p.
3. Krüger M. Sportlehrer(aus)bildung in Münster. sportunterricht, Schorndorf, 62 (2013), Heft 2. URL: https://www.hofmann-verlag.de/project/zs_archiv/archiv/sportunterricht/2013/Sportunterricht-Ausgabe-Februar-2013.pdf (Last accessed: 30.07.2017).
4. Naul R., Hardman K. Sport and Physical Education in Germany. London. New York: Routledge, 2002. 256 p.
5. Baur J. Zur beruflichen Sozialisation von Sportlehrern. Theoretischer Bezugsrahmen und empirische Befunde. Schorndorf, 1981. 278 p.
6. Großbröhmer R. Die Geschichte der preußischen Turnlehrer. Vom Vorturner zum staatlichgeprüften Turnlehrer. Aachen. Meyer&Meyer, 1994. 288 p.
7. Krombholz G. Die Entwicklung des Schulsports und der Sportlehrerausbildung in Bayern von den Anfängen bis zum Ende des Zweiten Weltkrieges. München, Techn. Univ., Diss., 1981. 699 Bl.
8. Bernett H. Sportunterricht an der nationalsozialistischen Schule: der Schulsport an den höheren Schulen Preußens 1933–1940. Sankt Augustin, 1985. 143 p.
9. Beuschel W. Neulehrerausbildung für die Körpererziehung in der sowjetischen Besatzungszone und in der DDR. Sport als Beruf. Sankt Augustin: Academia Verlag, 1992. 139 p.
10. Бобраков С. В. Практико-орієнтована спрямованість професійної підготовки вчителів у вищих навчальних закладах Німеччини: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Луганськ, 2014. 20 с.
11. Дяченко Л. М. Психолого-педагогічна підготовка майбутніх учителів загальноосвітніх шкіл в університетах Федеративної Республіки Німеччина: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2016. 300 с.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук, професор Ягунов В. В.
Дата надходження рукопису 24.07.2018*

Гайдук Ольга Володимирівна, старший викладач, кафедра фізичного виховання, Київський національний економічний університет імені В.Гетьмана, пр. Перемоги, 54/1, м. Київ, Україна, 03680
E-mail: olyagayduk@ukr.net

УДК 355.23:355.357]:[37.091.33:167.23
DOI: 10.15587/2519-4984.2018.143351

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА АВТОРСЬКОЇ МЕТОДИКИ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ БАГАТОНАЦІОНАЛЬНИХ ШТАБІВ

© Н. П. Шалигіна

Статтю присвячено експериментальній перевірці авторської методики розвитку комунікативної компетентності офіцерів багатонаціональних штабів у процесі військово-професійної підготовки до участі у міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки. Висвітлено програму експериментального дослідження, особливості проведення педагогічного експерименту, результати експериментальної перевірки авторської методики.

Експериментальне дослідження проведено відповідно до програми експериментальної роботи, що охоплює аналітико-констатувальний, аналітико-пошуковий, дослідно-експериментальний і завершувально-узагальнюючий етапи, та містить перелік запланованих для виконання заходів.

Специфіка військово-професійної підготовки офіцерів багатонаціональних штабів до участі у міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки зумовила проведення послідовного педагогічного експерименту, який був спрямований на встановлення достовірних відмінностей у рівнях розвиненості комунікативної компетентності за обґрунтованими критеріями і показниками в одній експериментальній групі до та після формульованого етапу педагогічного експерименту. При формуванні вибірки застосовувалася суцільний вибірковий метод, сутність якого полягає у суцільному обстеженні відносно невеликої генеральної сукупності.

За результатами формульованого етапу експерименту виявлено позитивний вплив авторської методики на динаміку розвиненості комунікативної компетентності слухачів в експериментальній групі. Після апробації авторської методики кількість слухачів з високим рівнем розвиненості комунікативної компетентності зросла на 37,3 %, достатнім – на 16 %. Водночас, зменшилась кількість слухачів із задовільним рівнем – на 41,3 %. Всі слухачі з низьким рівнем на констатувальному етапі експерименту перей-

или на вищій рівні розвиненості комунікативної компетентності. Інтегральний коефіцієнт розвиненості комунікативної компетентності після формувального етапу експерименту (3,41) зріс на 1,03 у порівнянні з показником на констатувальному етапі (2,38).

За допомогою розрахунку достовірності експериментальних даних за *T*-критерієм Вілкоксона було з'ясовано, що показники після формувального етапу педагогічного експерименту перевищують значення показників на констатувальному етапі. Це уможливило висновок про те, що запровадження авторської методики розвитку комунікативної компетентності офіцерів багатонаціональних штабів вплинуло на зростання коефіцієнта її розвиненості

Ключові слова: комунікативна компетентність, офіцер багатонаціонального штабу, методика, експериментальна перевірка, педагогічний експеримент

1. Вступ

Міжнародна миротворча діяльність посідає особливе місце серед державних пріоритетів України, оскільки сприяє забезпеченню її національної безпеки через створення стабільного зовнішньополітичного середовища, а з іншого боку розглядається як її вагомий внесок у зміцнення міжнародної безпеки.

Проте, узагальнення досвіду участі українських офіцерів у міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки (далі – МО ПМБ) свідчить про деякі недоліки в їхній військово-професійній підготовці, що негативно впливають на успішність виконання ними професійних функцій і на імідж країни в цілому в світі.

Насамперед, це недостатній рівень розвиненості комунікативної компетентності, яка є однією з найважливіших складових військово-професійної компетентності офіцерів, оскільки, по-перше, є ключовою, по-друге, опосередковує їх специфічну професійну діяльність.

2. Літературний огляд

Упродовж останніх років в Україні з'явилися дослідження, в яких розкриваються різні аспекти формування та розвитку комунікативної компетентності у контексті професійної освіти.

Корисними для нашого дослідження є праці, що висвітлюють проблему формування та розвитку комунікативної компетентності офіцерів правоохоронної сфери:

- формування лінгвосоціокультурної компетентності майбутніх офіцерів правоохоронних органів [1];
- контекстна модель професійно спрямованої мовної підготовки майбутніх правоохоронців [2];

офіцерів-прикордонників:

- психологічні умови розвитку комунікативної компетентності керівників Державної прикордонної служби [3];

- розвиток професійної комунікативної компетентності офіцерів-прикордонників у процесі підвищення кваліфікації [4];

військових фахівців:

- формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів вищих військових навчальних закладів [5];

- проблема підвищення професійної комунікативної компетентності майбутнього офіцера [6];

- англійська компетентність у мовленні як об'єкт кваліфікаційного тестового діагностування військових фахівців [7].

Однак, нині не існує комплексного дослідження з питань розвитку комунікативної компетентності саме офіцерів багатонаціональних штабів (далі – БНШ). Зокрема, проблема комунікативної компетентності зазначеної категорії офіцерів залишається недостатньо дослідженою щодо методичних і практичних аспектів її розвитку. Одне із завдань дослідження полягало у розробленні авторської методики розвитку комунікативної компетентності офіцерів БНШ та шляхом її апробації експериментальної перевірки її ефективності, що й обумовлює новизну й актуальність статті.

3. Мета та задачі дослідження

Метою статті є висвітлення програми та результатів експериментальної перевірки ефективності авторської методики розвитку комунікативної компетентності офіцерів БНШ.

Для досягнення мети були поставлені наступні задачі:

1. Висвітлити програму експериментальної роботи.

2. Висвітлити особливості проведення педагогічного експерименту, що спрямований на експериментальну перевірку ефективності авторської методики розвитку комунікативної компетентності офіцерів БНШ.

3. Висвітлити результати експериментальної перевірки ефективності авторської методики.

4. Експериментальна перевірка ефективності авторської методики розвитку комунікативної компетентності офіцерів БНШ: програма дослідження, особливості проведення педагогічного експерименту, результати

На основі програми експериментальної роботи наше дослідження проводилось впродовж 2012–2018 рр. у кілька етапів: аналітико-констатувальний, аналітико-пошуковий, дослідно-експериментальний, завершувально-узагальнюючий. Програму експериментальної роботи представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Програма експериментальної роботи	
Назва етапу	Зміст експериментальної роботи
Аналітико-констатувальний 2012–2013 рр.	<ul style="list-style-type: none"> – формулювання проблеми; – з'ясування актуальності дослідження; – виявлення суперечностей дослідження; – визначення мети дослідження; – вивчення об'єкта дослідження; – визначення предмета дослідження; – формулювання робочої гіпотези; – постановка завдань дослідження; – прогнозування очікуваних результатів; – уточнення основних понять («службово-ділове спілкування офіцерів БНШ», «комунікативна компетентність фахівців»; «комунікативна компетентність офіцерів БНШ»); – з'ясування стану сучасної системи розвитку комунікативної компетентності офіцерів БНШ.
Аналітико-пошуковий 2014–2015 рр.	<ul style="list-style-type: none"> – обґрунтування педагогічних умов розвитку комунікативної компетентності офіцерів БНШ; – проектування моделі розвитку комунікативної компетентності офіцерів БНШ; – розроблення методики розвитку комунікативної компетентності офіцерів БНШ; – обґрунтування критеріїв і показників розвиненості – комунікативної компетентності офіцерів БНШ; – розроблення навчально-методичного комплексу для розвитку комунікативної компетентності офіцерів БНШ.
Дослідно-експериментальний 2015–2016 рр.	<ul style="list-style-type: none"> – складання програми дослідження, розроблення методики проведення послідовного педагогічного експерименту; – визначення етапів експерименту; – підбір діагностичного інструментарію для оцінювання розвиненості комунікативної компетентності за обґрунтованими критеріями і показниками; – визначення вимірювальних величин, методів обробки результатів; – визначення вибіркової сукупності; – добір учасників експерименту; – вхідне діагностування розвиненості комунікативної компетентності за обґрунтованими критеріями і показниками (проведення констатувального етапу експерименту); – експериментальна перевірка результативності теоретично обґрунтованих умов і моделі розвитку комунікативної компетентності офіцерів БНШ (проведення формульованого етапу експерименту); – апробація методики розвитку комунікативної компетентності офіцерів БНШ, впровадження навчально-методичного комплексу; – визначення рівнів розвиненості комунікативної компетентності офіцерів БНШ після формульованого етапу; – статистичне обґрунтування результатів формульованого етапу.
Завершувально-узагальнюючий 2017–2018 рр.	<ul style="list-style-type: none"> – узагальнення, систематизація, оформлення отриманих результатів дослідження; – формулювання загальних висновків щодо розвитку комунікативної компетентності офіцерів БНШ у процесі військово-професійної підготовки до участі у МО ПМБ; – продовжено реалізацію навчально-методичного комплексу у військово-професійній підготовці інших категорій офіцерів; – визначення перспектив подальшого наукового пошуку окресленої проблеми.

Дослідно-експериментальна перевірка результативності авторської методики розвитку комунікативної компетентності офіцерів БНШ здійснювалась за допомогою методу педагогічного експерименту.

Педагогічний експеримент визначається як науково поставлений дослід чи спостереження певних педагогічних явищ у чітко заданих умовах. При цьому враховується залежність між тим чи іншим педагогічним впливом чи умовою виховання та навчання і його результатом. Якщо спостереження використо-

вується головним чином для вивчення наявного досвіду, то експеримент передбачає втручання у навчально-виховний процес, зміну умов, в яких здійснюється досліджуваний процес. Під час експерименту одні умови ізолюються, інші – виключаються, посилюються чи послаблюються [8].

На сьогоднішній день підготовка офіцерів до участі у МО ПМБ регулюється Інструкцією з підготовки та застосування національних контингентів, національного персоналу в міжнародних операціях з

підтримання миру і безпеки (наказ Міністерства оборони України від 18.01.2016 № 23), згідно з якою для виконання завдань з організації загальної підготовки особового складу Збройних Сил України до участі у них на базі навчально-наукового центру міжнародної миротворчої діяльності Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського здійснюється спеціальна підготовка офіцерів на курсі «Офіцер багатонаціонального штабу (для участі у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки та антитерористичних операціях)» [9].

Генеральна сукупність слухачів, що проходять підготовку до участі у МО ПМБ на зазначеному курсі, щороку варіюється від 10 до 24. Якщо об'єктів дослідження порівняно небагато, то всі вони підлягають вивченню, тобто суцільному дослідженню. Тому, при формуванні вибірки застосовувався суцільний вибірковий метод (у деяких джерелах метод основного масиву), сутність якого полягає у суцільному обстеженні відносно невеликої генеральної сукупності [10]. Враховуючи ці особливості військово-професійної підготовки офіцерів БНШ, у ході нашого

науково-педагогічного дослідження був проведений *послідовний педагогічний експеримент*, суть якого полягала у встановленні достовірних відмінностей у рівнях розвиненості комунікативної компетентності за обґрунтованими критеріями і показниками в одній експериментальній групі (далі – ЕГ) до та після формувального етапу педагогічного експерименту. Загалом в експерименті взяли участь 59 офіцерів.

З метою діагностування розвиненості комунікативної компетентності офіцерів БНШ за обґрунтованими критеріями і показниками до та після формувального експерименту, ми розробили діагностичний інструментарій, що охоплює валідні діагностичні методики, запропоновані іншими авторами, та авторські опитувальники та завдання (табл. 2). Підбираючи методики для діагностики та оцінювання рівнів розвиненості комунікативної компетентності офіцерів БНШ, ми спиралась на положення компетентнісного, комунікативного, суб'єктно-діяльнісного та соціокультурного підходів, а також на принципи системності, надійності, валідності, концептуальності, відносної простоти у використанні та опрацюванні даних.

Таблиця 2

Методики для діагностування розвиненості комунікативної компетентності офіцерів БНШ

Критерії	Діагностичні методи
Ціннісно-мотиваційний	1) методика для діагностики мотивації професійної діяльності (за К. Замфір у модифікації А. О. Реана); 2) авторська анкета вивчення мотивів, комунікативних потреб та самооцінки комунікативного потенціалу
Когнітивний	авторський тест-опитувальник
Діяльнісно-поведінковий	1) тест на визначення лінії поведінки на брифінгах (переговорах, ділових зустрічах); 2) тест на визначення рівня володіння невербальними компонентами під час ділового спілкування; 3) тест на виявлення навичок активного слухання; 4) авторський тест-опитувальник, практичні завдання.
Соціокультурний	авторський тест-опитувальник
Професійно важливі комунікативні якості	1) тест на визначення рівня комунікабельності (за В. Ряховським); 2) методика виявлення та оцінювання комунікативних та організаційних здібностей (за В. Синявським та В. Федоришиним); 3) тест на визначення рівня комунікативного контролю (за М. Шнайдером); 4) експрес-методика «Індекс толерантності» (за Г. Солдатовою, О. Кравцовою, О. Хухласвим, Л. Шайгеровою).

Для визначення динаміки розвитку комунікативної компетентності офіцерів БНШ було проведено два заміри: перший – на констатувальному етапі експерименту, другий – після формувального етапу експерименту.

На констатувальному етапі було здійснено вхідне оцінювання розвиненості комунікативної компетентності за обґрунтованими критеріями і показниками. На формувальному етапі апробовано авторську методику розвитку комунікативної компетентності та експериментально перевірено її результативність. Було визначено рівні розвиненості комунікативної компетентності офіцерів БНШ після формувального етапу та здійснено їх статистичне обґрунтування.

Оцінювання рівнів розвиненості комунікативної компетентності офіцерів БНШ за обраними методиками мало різні шкали. Для визначення об'єктив-

них результатів до та після формувального етапу педагогічного експерименту рівні розвиненості критеріїв та показників комунікативної компетентності за результатами запропонованого діагностичного інструментарію співвідносились з узагальноною 100-бальною шкалою оцінювання:

100–90 балів – високий рівень розвиненості показника певного критерію комунікативної компетентності;

89–75 балів – достатній рівень розвиненості показника певного критерію комунікативної компетентності;

74–65 балів – задовільний рівень розвиненості показника певного критерію комунікативної компетентності;

64–50 балів – низький рівень розвиненості показника певного критерію комунікативної компетентності.

Отримані результати анкетних та тестових завдань проаналізовано за допомогою програми опрацювання статистичних даних SPSS.

Кожен з критеріїв і показників інтегрований до цілісної системи розвитку та змісту комунікативної компетентності офіцерів БНШ і проявляється у чотирьох рівнях розвиненості: низькому, задовільному, достатньому, високому.

Коефіцієнт розвиненості критеріїв комунікативної компетентності для кожного слухача розраховувався за формулою визначення середнього значення сукупності.

Для визначення коефіцієнту розвиненості кожного критерію комунікативної компетентності в ЕГ застосовувалась формула:

$$K_k = (n_{\text{низ}} * 1 + n_{\text{задов}} * 2 + n_{\text{дост}} * 3 + n_{\text{вис}} * 4) / N, \quad (1)$$

де K_k – коефіцієнт розвиненості компонентів комунікативної компетентності;

$n_{\text{низ}}$, $n_{\text{задов}}$, $n_{\text{дост}}$, $n_{\text{вис}}$ – кількість студентів із розвиненим рівнем (низьким, задовільним, достатнім, високим);

N – загальна кількість студентів.

Проаналізуємо динаміку розвитку комунікативної компетентності слухачів в ЕГ за усіма критеріями до і після формувального експерименту.

Так, розвиненість комунікативної компетентності за *ціннісно-мотиваційним критерієм* показано на рис. 1. Бачимо, що в ЕГ відбулося значне зростання високого (на 46,7 %) рівня розвиненості комунікативної компетентності за цим критерієм. Помітна позитивна динаміка щодо слухачів із задовільним рівнем розвиненості ціннісно-мотиваційного критерію на початку формувального експерименту – в усіх було виявлено зростання його розвиненості до достатнього та високого після формувального етапу.

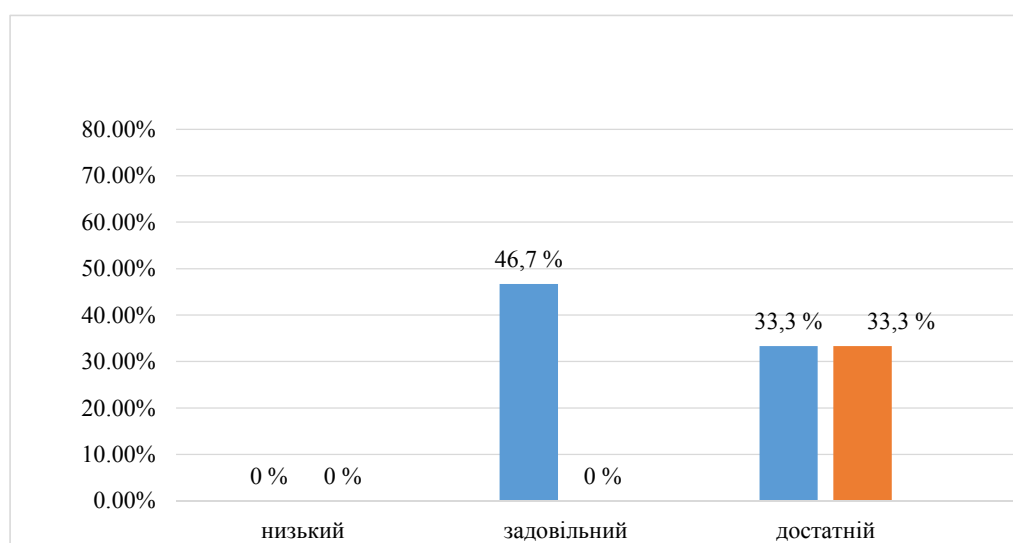

Рис. 1. Розвиненість комунікативної компетентності слухачів за ціннісно-мотиваційним критерієм (%)

Розвиненість комунікативної компетентності слухачів за *когнітивним критерієм* показано на рис. 2. Бачимо, що в ЕГ на початку експерименту жоден зі слухачів не мав високого рівня розвиненості когнітивного критерію, тоді як після формувального етапу 20 % слухачів продемонстрували високий рівень знань з основ службово-ділового спілкування. Відбулося зростання достатнього (на 46,6 %) рівня розвиненості когнітивного критерію та зменшення кількості слухачів із задовільним (на 33,3 %) та низьким (на 33,3 %) рівнями.

На рис. 3 зображено зростання в ЕГ високого (на 33,3 %) та достатнього (на 33,3 %) рівнів розвиненості комунікативної компетентності за *діяльнісно-поведінковим критерієм* відносно показників на початку формувального етапу експерименту.

На рис. 4 зображено зростання в ЕГ високого (на 53,3 %) та достатнього (на 13,4 %) рівнів розвиненості комунікативної компетентності за *соціокультурним критерієм* відносно показників на початку

формувального етапу експерименту. Усі слухачі із низьким та задовільним рівнями розвиненості комунікативної компетентності за соціокультурним критерієм підвищили свій рівень засвоєння соціокультурних знань до достатнього та високого.

Розвиненість комунікативної компетентності за *критерієм професійно важливих комунікативних якостей* показано на рис. 5. Бачимо, що відбулося зростання в ЕГ високого (на 33,4 %) рівня розвиненості комунікативної компетентності за цим критерієм відносно показників на початку формувального етапу експерименту. Водночас, усі слухачі із задовільним рівнем підвищили розвиненість професійно важливих якостей. Зменшилась кількість слухачів із достатнім (на 13,4 %) рівнем, які також перейшли на вищий рівень.

Порівняємо розподіл коефіцієнта розвиненості комунікативної компетентності слухачів у ЕГ до і після формувального етапу експерименту за критеріями (рис. 6).

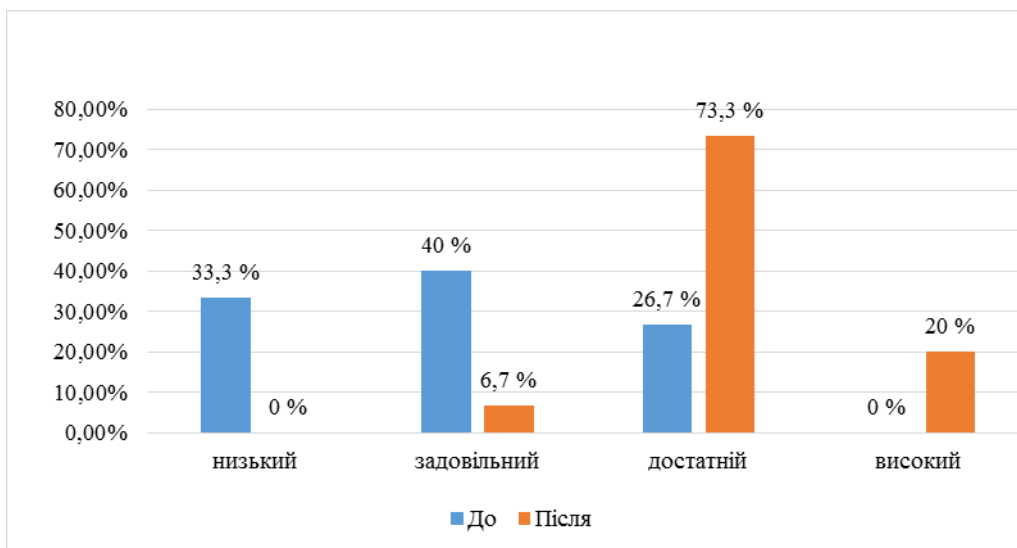

Рис. 2. Розвиненість комунікативної компетентності слухачів за когнітивним критерієм (%)

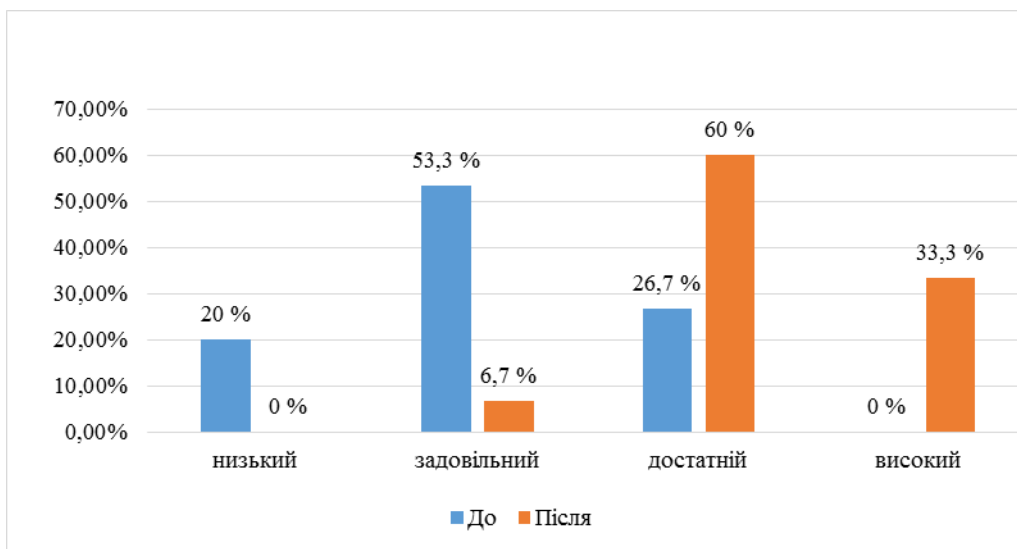

Рис. 3. Розвиненість комунікативної компетентності слухачів за діяльнісно-поведінковим критерієм (%)

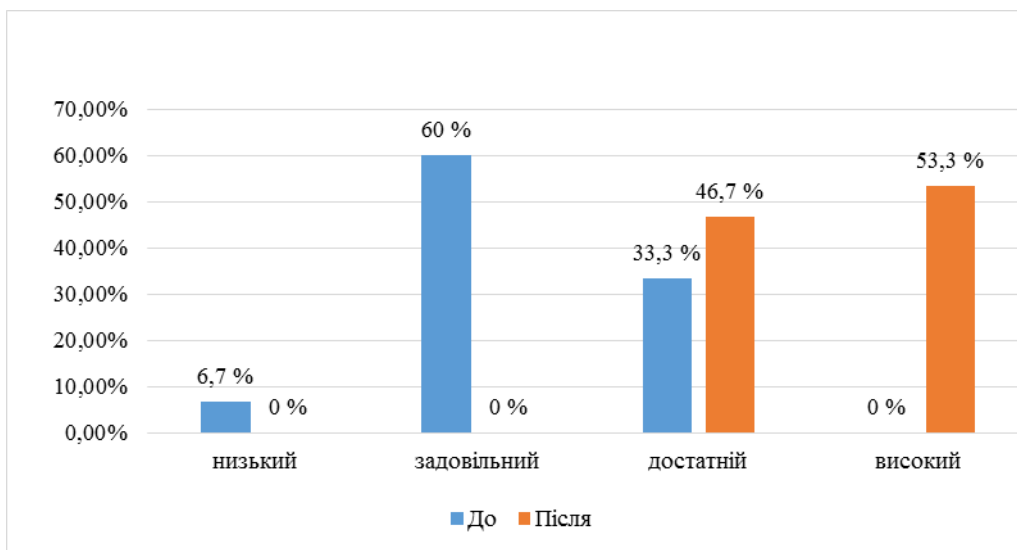

Рис. 4. Розвиненість комунікативної компетентності слухачів за соціокультурним критерієм (%)

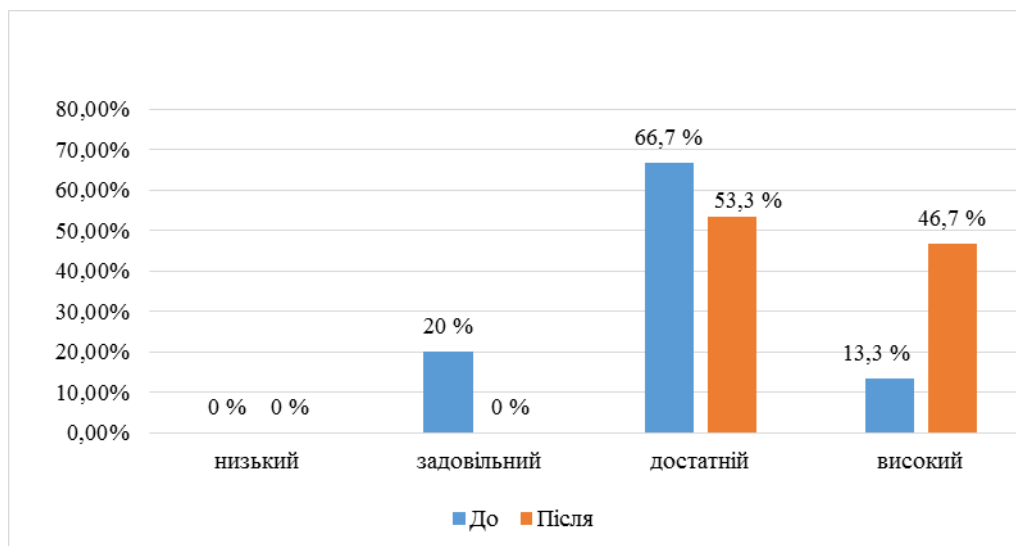

Рис. 5. Розвиненість комунікативної компетентності слухачів за за критерієм професійно важливих комунікативних якостей (%)

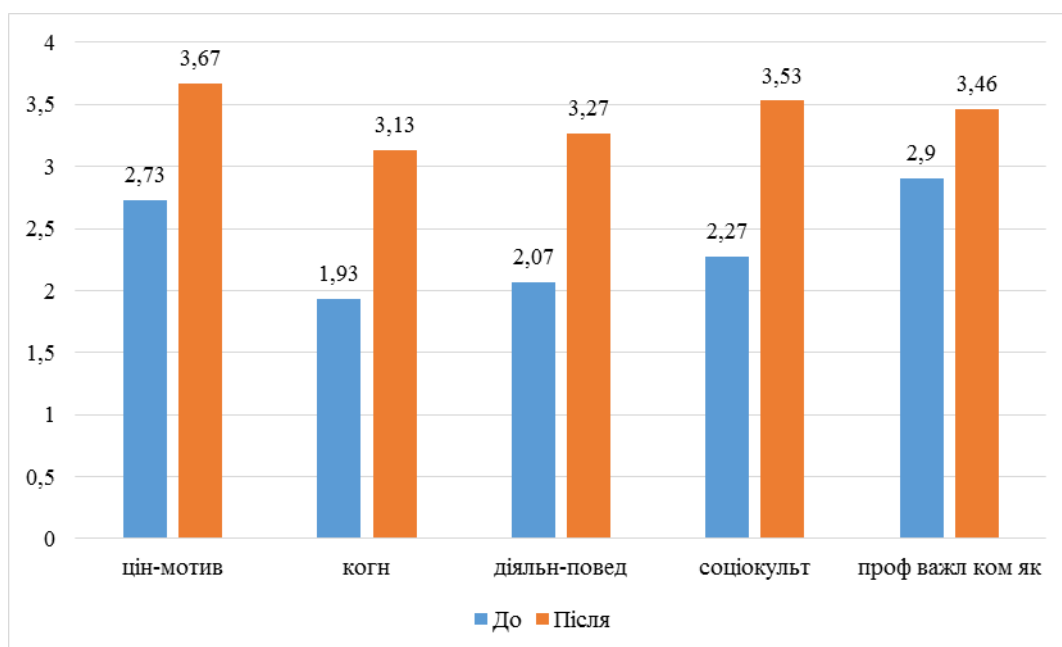

Рис. 6. Коефіцієнт розвиненості комунікативної компетентності слухачів у ЕГ до і після формувального експерименту за критеріями

Рівень розвиненості комунікативної компетентності офіцерів БНШ залежить від числових значень усіх критеріїв, що взаємопов'язані й зумовлюють розвиток один одного. У нашому дослідженні інтегральний показник розвиненості комунікативної компетентності офіцерів БНШ (I_n) залежить від п'яти критеріїв (ціннісно-мотиваційного, когнітивного діяльнісно-поведінкового, соціокультурного, професійно важливих комунікативних якостей) і обчислюється за формулою:

$$I_n = \frac{K_{цм} + K_k + K_{дп} + K_{ск} + K_{профважяк}}{5}$$

де $K_{цм}$ – коефіцієнт розвиненості комунікативної компетентності за ціннісно-мотиваційним критерієм;

K_k – коефіцієнт розвиненості комунікативної компетентності за когнітивним критерієм;

$K_{дп}$ – коефіцієнт розвиненості комунікативної компетентності за діяльнісно-поведінковим критерієм;

$K_{ск}$ – коефіцієнт розвиненості комунікативної компетентності за соціокультурним критерієм;

$K_{профважяк}$ – коефіцієнт розвиненості комунікативної компетентності за критерієм професійно важливих комунікативних якостей.

На рис. 7 показано, що інтегральний коефіцієнт розвиненості комунікативної компетентності слухачів у ЕГ значно вищий після закінчення формувального експерименту, ніж до його початку.

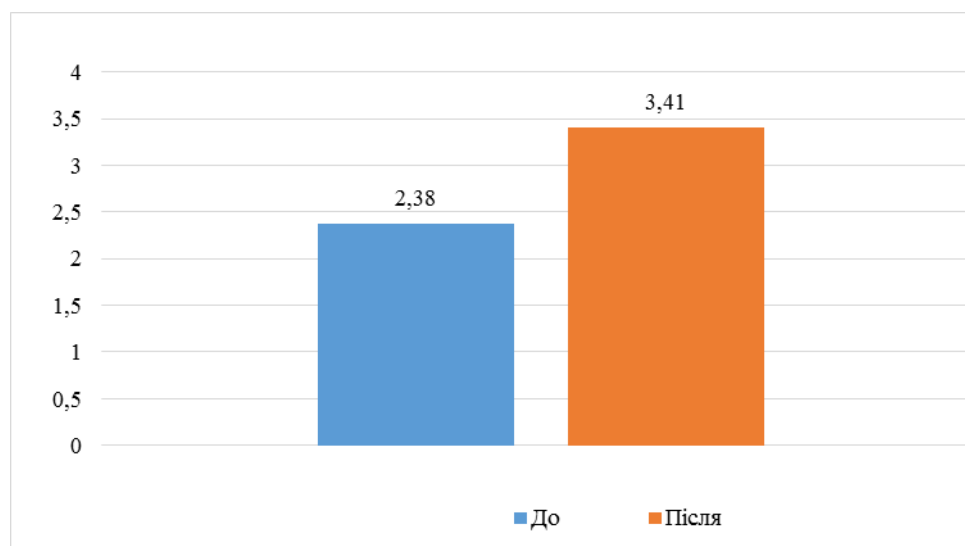

Рис. 7. Коефіцієнт розвиненості комунікативної компетентності слухачів у ЕГ до і після формувального експерименту

5. Результати дослідження

Після апробації авторської методики спостерігається зростання на 37,3 % кількості слухачів з високим рівнем розвиненості комунікативної компетентності, на 16 % – з достатнім. Водночас, на 41,3 % зменшилась кількість слухачів із задовільним рівнем – всі вони підвищили рівень розвиненості комунікативної компетентності. Всі слухачі із низьким рівнем на констатувальному етапі експерименту перейшли на вищі рівні розвиненості комунікативної компетентності після апробації авторської методики. Інтегральний коефіцієнт розвиненості комунікативної компетентності слухачів в ЕГ після формувального етапу експерименту (3,41) зріс на 1,03 у порівнянні з показником на констатувальному етапі (2,38).

Підтвердження достовірності експериментальних даних проводилося за Т-критерієм Вілкоксона для пов'язаних вибірок. Т-критерій Вілкоксона використовується для оцінки відмінностей між двома рядами вимірювань, виконаних для однієї і тієї ж сукупності досліджуваних, але в різних умовах або в різний час. Критерій Вілкоксона є непараметричним критерієм. Число досліджуваних при використанні Т-критерію Вілкоксона має бути не менше 5 і не більше 50. Цей критерій використовується тільки для порівняння двох рядів вимірювань [11]. Розрахунок достовірності експериментальних даних за Т-критерієм Вілкоксона для коефіцієнта розвиненості комунікативної компетентності слухачів в ЕГ ($T_{кр}=30$ ($p \leq 0,05$), Темп $< T_{кр}$ (0,05)) дає підстави з ймовірністю 95 % стверджувати, що показники після формувального експерименту перевищують значення показників до формувального експерименту.

Таким чином, перевірка статистичної вірогідності результатів формувального експерименту дає змогу констатувати позитивну динаміку розвиненості комунікативної компетентності у слухачів в ЕГ. Ці результати доведено статистично достовірним підвищенням у них рівнів розвиненості комунікативної компетентності за визначеними критеріями після формувального етапу експерименту порівняно з по-

казниками до формувального етапу.

6. Висновки

1. Експериментальне дослідження проблеми розвитку комунікативної компетентності офіцерів БНШ проведено відповідно до програми експериментальної роботи, що охоплює аналітико-констатувальний, аналітико-пошуковий, дослідно-експериментальний і завершувально-узагальнюючий етапи, та містить перелік запланованих для виконання заходів.

2. Специфіка військово-професійної підготовки офіцерів БНШ до участі у МО ПМБ зумовила проведення послідовного педагогічного експерименту, який був спрямований на встановлення достовірних відмінностей у рівнях розвиненості комунікативної компетентності за обґрунтованими критеріями і показниками в одній експериментальній групі до та після формувального етапу педагогічного експерименту. При формуванні вибірки застосовувався суцільний вибірковий метод, сутність якого полягає у суцільному обстеженні відносно невеликої генеральної сукупності.

3. За результатами експериментальної перевірки ефективності авторської методики виявлено її позитивний вплив на динаміку розвиненості комунікативної компетентності офіцерів БНШ у процесі військово-професійної підготовки до участі у МО ПМБ.

Після апробації авторської методики кількість слухачів з високим рівнем розвиненості комунікативної компетентності зросла на 37,3 %, достатнім – на 16 %. Водночас, зменшилась кількість слухачів із задовільним рівнем – на 41,3 %.

Всі слухачі з низьким рівнем на констатувальному етапі експерименту перейшли на вищі рівні розвиненості комунікативної компетентності. Коефіцієнт розвиненості комунікативної компетентності після формувального етапу експерименту (3,41) зріс на 1,03 у порівнянні з показником на констатувальному етапі (2,38).

Отримані дані підтверджують ефективність авторської методики розвитку комунікативної компетентності офіцерів БНШ.

Література

1. Радванський А. І. Формування лінгвосоціокультурної компетентності майбутніх офіцерів правоохоронних органів: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Національна академія Державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького. Хмельницький, 2012. 16 с.
2. Мамонова О. І. Контекстна модель професійно спрямованої мовної підготовки майбутніх правоохоронців: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка. Старобільськ, 2015. 22 с.
3. Назаренко В. О. Психологічні умови розвитку комунікативної компетентності керівників Державної прикордонної служби: дис. ... канд. психол. наук. Національна академія Державної прикордонної служби України ім. Богдана Хмельницького. Хмельницький, 2007. 226 с.
4. Чернова С. В. Методичні рекомендації науково-педагогічному складу щодо розвитку професійної комунікативної компетентності офіцерів-прикордонників у процесі підвищення кваліфікації // Молодь і ринок. 2013. № 12 (107). С. 120–125.
5. Єфімова О. М. Формування іншомовної комунікативної компетентності курсантів вищих військових навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2014. 29 с.
6. Лозинський О. П. Проблема підвищення професійної комунікативної компетентності майбутнього офіцера: зб. наук. пр. // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». 2015. № 52. С. 160–162.
7. Лагодинський О. С. Англomовна компетентність у мовленні як об'єкт кваліфікаційного тестового діагностування військових фахівців: зб. наук. пр. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. 2007. № 18/19. С. 89–97.
8. Лузан П. Г., Сопівник І. В., Виговська С. В. Основи науково-педагогічних досліджень. Київ: НАКККІМ, 2010. 270 с.
9. Про затвердження Інструкції з підготовки та застосування національних контингентів, національного персоналу в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки: наказ Міністерства оборони України № 23. 18.01.2016. Верховна Рада України: офіц. сайт. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0206-16> (дата звернення: 06.12.2016)
10. Кузьменко Т. М. Соціологія: навч. пос. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 320 с.
11. Сидоренко Е. В. Методы математической обработки в психологии. Санкт Петербург: Речь, 2006. 350 с.

*Рекомендовано до публікації: д-р пед. наук, професор Ягунов В. В.
Дата надходження рукопису 28.08.2018*

Шалигіна Наталя Петрівна, викладач, кафедра іноземних мов, Навчально-науковий центр іноземних мов, Національний університет оборони України імені Івана Черняховського, пр. Повітрофлотський 28, м. Київ, Україна, 03049
E-mail: shalyhina-natal@email.ua